

A SLOVENSKO

*(Nositelia ocenení IBBY
a Slovenskej sekcie IBBY)*

A SLOVENSKO

(Nositelia ocenení IBBY
a Slovenskej sekcie IBBY)

50. VÝROČIE ZALOŽENIA IBBY

Keď v roku 1953 niekoľko nadšencov, akými boli Jella Lepmanová, Otto Binder, Richard Bamberger, Bettina Hürlimannová, Hans Rabén a ďalší, zakladalo v Zürichu International Board on Books for Young People – IBBY, nemohli predpokladať, do akej šírky aktivít a účasti národných sekcií sa rozrastie táto organizácia. Stalo sa to v byte Bettiny Hürlimannovej a príčinou bola snaha pomôcť deťom zabudnúť na brózy druhej svetovej vojny a nenávisť medzi národmi prostredníctvom detských kníh. IBBY im od začiatku pomáhala spoznávať sa navzájom bez rozdielu národnosti, rasy i náboženstva. Toto poslanie plní od svojho založenia, najmä uvádzaním najúspešnejších detských kníh v jednotlivých národných sekciách a udeľovaním cien Hansa Christiana Andersena upozorňuje vydavateľov na knihy, ktoré by mali sprostredkovať deťom svojej krajiny. Pri jubilejnom 50. výročí môže IBBY hodnotiť svoju prácu veľmi pozitívne. V rámci UNESCO sa IBBY prebojovala medzi stovkami mimovládnych organizácií na popredné miesto. Svojimi seminármi a každé dva roky organizovanými kongresmi plní IBBY základné ciele UNESCO – pomáhať deťom prostredníctvom najkrajších kníh nielen spoznávať priateľov na celom svete, ale aj ľahšie prekonávať obdobie od detstva do dospelosti. Detská kniha sa práve vďaka aktivitám IBBY stala na všetkých piatich kontinentoch stredom záujmu verejnosti a médií. Mnohé z týchto aktivít navrhla zakladateľka IBBY Jella Lepmanová. Na jej podnet sa udeľujú ceny Hansa Christiana Andersena, 2. apríl (deň narodenia H. Ch. Andersena) bol vyhlásený za Medzinárodný deň detskej knihy a bola založená medzinárodná knižnica UNESCO – International Jugendbibliothek v Mníchove, ktorá zbromažďuje detské knihy z celého sveta a v krásnych priestoroch zámku Blutenburg organizuje rôzne výstavy a stretnutia.

Jella Lepmanová s Richardom Bambergerom založili v roku 1963 vo Viedni v mimovládnej organizácii UNESCO Internationales Institut für Kinderliteratur und Leseforschung oficiálny časopis IBBY Bookbird. Lepmanová privítala založenie Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) a pozdravila ho v časopise IBBY takto: „Pozdrav Bookbird-u BIB-u. Bookbird rozpína ďalej svoje krídla. Po období, keď sa venoval najmä literatúre pre deti a jej publikovaniu, teraz sa chceme venovať špeciálnej oblasti tvorby detských kníh – ilustráciám. A preto vítame v našom krugu priateľov detskej knihy Bienále ilustrácií Bratislava – BIB“.

Päťdesiate výročie založenia IBBY je pre mňa aj 40. výročím spolupráce s IBBY. Už v roku 1963 pri zakladaní BIB-u som spolupracoval s vtedajším prezidentom IBBY Richardom Bambergerom, ktorý sa zúčastňoval na oficiálnych zasadnutiach založenia BIB a umožnil mi vystúpiť na deviatom kongrese IBBY v Lublani, kde som predstavil BIB a pozval prostredníctvom národných sekcií IBBY ilustrátorov na prvý ročník BIB'67. Práve na tomto kongrese som sa zoznámil s Jellou Lepmanovou a stretli sme sa aj na ďalších kongresoch IBBY v Amriswille vo Švajčiarsku a v Bologni v Taliansku.

Vtedy mi prishúbila, že nauštívi najbližšie biendle BIB'71. Žiaľ toho sa už nedožila. S kyticou kvetov som si ju uctil pri jej hrobe v Zürichu. Aktivity Československej sekcie IBBY aj jej následníckych organizácií po rozdelení štátu sú veľmi živé. K 20. výročiu založenia IBBY sme vydali publikáciu 20 rokov IBBY, v roku 1980 sme organizovali kongres IBBY v Prabe, pomáhali sme zabezpečiť medaily a diplomy pre ceny H. Ch. Andersena a Čestné listiny IBBY a z našej iniciatívy bola udeľená pamätná medaila Jelly Lepmanovej pri 100. výročí jej narodenia, ktorej realizáciu sme aj zabezpečili. Organizovali sme aj akcie k Medzinárodnému dňu detskej knihy a výstavy Dokumentačného centra IBBY v Oslo, kde sa sústreďujú knihy pre hendikepované deti. Na budúcom BIB 2003 si osobitnou výstavou pripomenieme 50. výročie založenia IBBY. Mal som tú česť byť niekoľko rokov členom Exekutívy IBBY, viceprezidentom IBBY, v rokoch 1978-82 prezidentom medzinárodnej poroty pre udeľovanie cien H. Ch. Andersena a v rokoch 1986-90 prezidentom IBBY. Za štyridsať rokov aktívnej práce v IBBY som mal možnosť spoznať vynikajúcich ľudí, ktorí pracovali s nadšením pre úspech detskej knihy a detí na celom svete. Aj našej slovenskej detskej knihe pomohla IBBY na ceste za čitateľmi po celom svete a pomohla spoznávať najlepšiu tvorbu spisovateľov zo sveta našim deťom. Tým vlastne plní IBBY svoje základné poslanie, ktoré jej na začiatku dali do vena zakladatelia na čele s Jellou Lepmanovou – dať deťom dobrú knihu a cez ňu spoznávať priateľov na celom svete. Na kongrese IBBY v Tokiu, keď ma zvolili za prezidenta, som k sloganu Jelly Lepmanovej, ktorý dala do vienka IBBY „Dajte nám knihy – dáte nám krídla,“ dodal „Detská kniha je večná“.

Dušan Roll

MEDZINÁRODNÁ ÚNIA PRE DETSKÚ KNIHU (IBBY)

- **IBBY – International Board on Books for Young People** (Medzinárodná únia pre detskú knihu) bola založená **1953** v Zürichu vo Švajčiarsku. Jej poslaním je šíriť medzinárodné porozumenie prostredníctvom kníh pre deti, podporovať vznik hodnotnej literatúry pre mládež a jej rozširovanie najmä v rozvojových krajinách, stimulovať výskum v oblasti detskej literatúry. IBBY pracuje v súlade s princípmi Medzinárodnej konvencie práv dieťaťa, prostredníctvom tvorby a distribúcie kníh podporuje právo detí na vzdelávanie.
- Činnosť IBBY sa rozvíja prostredníctvom vyše **60 národných sekcií**, ktoré participujú na medzinárodných projektoch IBBY.
- Riadiacim orgánom je **Výkonný výbor** (Executive Committee), ktorý tvorí 10 členov – predstaviteľov národných sekcií na čele s prezidentom IBBY. Zasadnutia sa zúčastňujú: prezident medzinárodnej poroty Ceny H. Ch. Andersena, pokladník, riaditeľ sekretariátu a redaktori časopisu Bookbird.
- Každé dva roky sa v inej krajine uskutoční vrcholné stretnutie predstaviteľov národných sekcií IBBY z celého sveta – **Kongres IBBY**. Stabilnou súčasťou jeho programu je **Valné zhromaždenie** s voľbami nového Výkonného výboru.
- Súčasťou kongresu je slávnostné odovzdanie **Cien Hansa Christiana Andersena** (udelovanej od roku 1956 autorom a od roku 1966 ilustrátorom) a diplomov **Čestnej listiny IBBY**.
- Tlačovým orgánom IBBY je štvrtročník **Bookbird** (začal vychádzať v roku 1963 pri Medzinárodnom inštitúte pre detskú literatúru a výskum čítania vo Viedni), ktorý má zastúpenie prostredníctvom určitých spolupracovníkov vo všetkých národných sekciách vo svete. Redakcia časopisu t. č. sídli v USA.
- Sídлом **Sekretariátu** IBBY je Bazilej vo Švajčiarsku.
- **Dokumentačné centrum IBBY pre postihnutú mládež** (IBBY Documentation Centre for Disabled Young People) rozvíja od roku 1985 činnosť pri Nórskom inštitúte pre špeciálne vzdelávanie v Oslo. Centrum organizuje medzinárodné výstavy kníh pre postihnuté deti a pripravuje odborné semináre.
- **Medzinárodný deň detskej knihy** (International Children's Book Day) sa slávi na podnet IBBY v deň narodenia veľkého rozprávkaru – dánskeho spisovateľa Hansa Christiana Andersena (2. 4.) od roku 1967.

- ♦ **Cena IBBY – Asahi za podporu čítania** (IBBY – Asahi Reading Promotion Award) sa udeľuje od roku 1987 organizáciám za významné projekty podporujúce čítanie detí a mládeže.
- ♦ **IBBY-UNESCO workshopy a semináre pre rozvojové krajiny** sú organizované pre autorov, ilustrátorov, ďalších tvorcov kníh, vydavateľov a distribútorov v rôznych krajinách.
- ♦ **Prezentácia IBBY na medzinárodných knižných veľtrhoch** je významným prostriedkom šírenia informácií o cieľoch a poslaní tejto organizácie. IBBY má každý rok samostatný stánok na Medzinárodnom knižnom veľtrhu v Bologni, organizuje výstavy a stretnutia odborníkov i na ďalších veľtrhoch.
- ♦ **Medzinárodná knižnica pre mládež** v Mníchove (Internationale Jugendbibliothek) vznikla v roku 1949 z iniciatívy Jelly Lepmanovej - zakladateľky IBBY. Knižnica patrí medzi najvýznamnejšie centrá detskej knihy vo svete.

CENA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA

(Hans Christian Andersen Award)

Cenu udeľuje Medzinárodná únia pre detskú knihu každé dva roky žijúcemu autorovi (od roku 1956) a ilustrátorovi (od roku 1966) za významný prínos v tvorbe pre deti a mládež. Návrhy národných sekcií IBBY posudzuje medzinárodná porota, ktorá vyberá autora a ilustrátora na udelenie medaily H. Ch. Andersena a výnimočne i Čestného diplomu.

Za literárnu tvorbu

- 1956 – Eleanor Farjeonová (Veľká Británia)
- 1958 – Astrid Lindgrenová (Švédsko)
- 1960 – Erich Kästner (SRN)
- 1962 – Meindert DeJong (USA)
- 1964 – René Guillot (Francúzsko)
- 1966 – Tove Janssonová (Fínsko)

- 1968 – James Krüss (SRN)
José María Sánchez Silva
(Španielsko)
- 1970 – Gianni Rodari
(Taliansko)
- 1972 – Scot O'Dell (USA)
- 1974 – Maria Gripeová
(Švédsko)
- 1976 – Cecil Bødkerová
(Dánsko)
- 1978 – Paula Foxová (USA)
- 1980 – Bohumil Říha (ČSFR)
- 1982 – Lygia Bojunga Nunesová
(Brazília)
- 1984 – Christine Nöstlingerová
(Rakúsko)
- 1986 – Patricia Wrightsonová
(Austrália)
- 1988 – Annie M. G. Schmidtová
(Holandsko)
- 1990 – Tormod Hauger
(Nórsko)
- 1992 – Virginia Hamilton (USA)
- 1994 – Michio Mado (Japonsko)
- 1996 – Uri Orlev (Izrael)
- 1998 – Katherine Paterson (USA)
- 2000 – Ana Maria Machado
(Brazília)
- 2002 – Aidan Chambers
(Veľká Británia)

ČESTNÝ DIPLOM

(Highly Commended)

Za literárnu tvorbu

- 1966 – Karl Bruckner (Rakúsko)
Gianni Rodari
(Taliansko)
José María Sánchez Silva
(Španielsko)
- 1968 – Elisabeth Coastworthová
(USA)
Gianni Rodari
(Taliansko)
- 1970 – Ana Maria Matuteová
(Španielsko)
Ela Perociová
(Juhoslávia)
E. B. White (USA)
- 1972 – Maria Gripeová
(Švédsko)
Ana Maria Matuteová
(Španielsko)
Sergej Michalkov (ZSSR)
Ottfried Preussler (SRN)
Colette Vivierová
(Francúzsko)
- 1974 – Cecil Bødkerová
(Dánsko)

Rosemary Sutcliffová (Veľká Británia)		Lygia Bojunga Nunesová (Brazília)
Colette Vivierová (Francúzsko)	1988 – Claude Roy (Francúzsko)	
1976 – Agnia Bartová (ZSSR)	1990 – Bjarne Reuter (Dánsko)	
E. B. White (USA)	1992 – Hooshang Moradi Kermani (Irán)	
1978 – Alan Garner (Veľká Británia)	1994 – Marfa Elena Walsh (Argentína)	
1980 – Harry Kullman (Švédsko)		

CENA HANSA CHRISTIANA ANDERSENA

(Hans Christian Andersen Award)

Za ilustračnú tvorbu

	1984 – Mitsumasa Anno (Japonsko)
1966 – Alois Carigiet (Švajčiarsko)	1986 – Robert Ingpen (Austrália)
1968 – Jiří Trnka (ČSSR)	1988 – Dušan Kállay (ČSFR)
1970 – Maurice Sendak (USA)	1990 – Lisbeth Zwerger (Rakúsko)
1972 – Ib Spang Olsen (Dánsko)	1992 – Květa Pacovská (ČSFR)
1974 – Farshid Mesghali (Irán)	1994 – Jörg Müller (Švajčiarsko)
1976 – Tatiana Mavrina (ZSSR)	1996 – Klaus Ensikat (Nemecko)
1978 – Svend Otto Sørensen (Dánsko)	1998 – Tomi Ungerer (Francúzsko)
1980 – Suekichi Akaba (Japonsko)	2000 – Anthony Browne (Veľká Británia)
1982 – Zbigniew Rychlicki (Poľsko)	2002 – Quentin Blake (Veľká Británia)

ČESTNÝ DIPLOM

(Highly Commended)

Za ilustračnú tvorbu

	Brian Wildsmith (Veľká Británia)
1968 – Roger Duvoisin (USA)	Ib Spang Olsen (Dánsko)
	Brian Wildsmith (Veľká Británia)
1970 – Lidija Ostercová (Juhoslávia)	

THE INTERNATIONAL BOARD
ON BOOKS FOR YOUNG PEOPLE

presents

THE HANS
CHRISTIAN
ANDERSEN
AWARD 1988

to DUŠAN KÁLLAY

*for his contribution
to illustrating children's literature*

OSLO, SEPTEMBER 1988

J. A. KALLAY
VICE-PRESIDENT

L. L. ANDERSEN
PRESIDENT

Gena H. Ch. Andersená 1988 dostal Dušan Kállay.

Daihachi Ota
(Japonsko)	Nicole Clavelouxová
(Francúzsko)
Ib Spang Olsen
(Dánsko)	Carles Keeping
(Veľká Británia)
1972 – Björn Beg (Švédsko)	1976 – Ludovít Fulla (ČSFR)
Elisabeth Cleaverová
(Kanada)	Svend Otto Sörensen
(Dánsko)
Felix Hoffmann
(Švajčiarsko)	1978 – Leo a Diane Dillon (USA)
Janosch (SRN)	1980 – Etiene Delessert
(Švajčiarsko)
Adolf Zábanský (ČSFR)	Tomi Ungerer
(Francúzsko)
Petros Zabmellis
(Grécko)	1986 – Adolf Born (ČSFR)
1974 – Helga Aichingerová
(Rakúsko)	1988 – Yasuo Segawa
(Japonsko)

ČESTNÁ LISTINA IBBY (*IBBY Honour List*)

V rokoch 1956-1978 sa nazývala Čestná listina Ceny H. Ch. Andersena. Od roku 1980 ju udeľuje Medzinárodná únia pre detskú knihu autorovi, ilustrátorovi a prekladateľovi za významné dielo pre deti a mládež vydané v období medzi dvoma ročníkmi súťaže. Návrhy na udelenie diplomu predkladajú národné sekcie IBBY v dvojročných intervaloch.

SLOVENSKÍ TVORCOVIA OCENENÍ DIPLOMOM ČESTNEJ LISTINY IBBY

Za literárne dielo

1963 – Jaroslava Blažková:
Ohňostrojek pre deduška	1978 – Mária Ďuričková:
Dunajská kráľovná
1970 – Klára Jarunková:
Brat mlčanlivého Vlka	1980 – Vincent Šikula:
Ďuro, pozdrav Ďura
1974 – Rudo Moric:
Rozprávky z lesa	1982 – Ján Navrátil:
Lampáš malého plavčeka
1976 – Ľubomír Feldek:
Modrá kniha rozprávok	1984 – Tomáš Janovic:
Drevený tata
a jeho rozprávkové
varechy

1986 – Daniel Hevier:
Kam chodia na zimu
zmrzlinári	1994 – Milan Rúfus: Modlitbičky
1988 – Dušan Dušek:
Babka na rebríku	1996 – Daniel Pastirčák:
Damianova rieka
1990 – Peter Glocko:
Ja sa prázdnin nebojím	1998 – Ján Milčák:
Chlapec Lampášik
1992 – Ján Uličiansky:
Snehuliacke ostrovy	2000 – Dana Podracká:
Nedočkavý prvák
	2002 – Daniel Hevier:
Krajina AGORD

Mimoriadna Čestná listina

H. Ch. Andersena 1979

(pri príležitosti Medzinárodného roku dieťaťa)

Lubomír Feldek: *Jantárový svet*
Eleonóra Gašparová:
Ťažko je mustangovi
Klára Jarunková: *Tulák*

Rudo Moric:
Rozprávky z ostrova orchideí
Miroslav Válek:
Velká cestovná horička

Za ilustrácie

1974 – Viera Bombová:
Rozprávky z Nefritových
hôr (Richard Taylor)
1976 – Jozef Baláž: *Íljas* (Homér)
1978 – Alojz Klimo:
Beliže mi, beli
1980 – Igor Rumanský:
Ako sa chytá radosť
(František Hrubín)
1984 – Vincent Hložník:
Snežienka
(H. Ch. Andersen)
1988 – Ondrej Zimka:
Belasý maják
(Ján Navrátil)
1992 – Luba Končeková-Veselá:
Le monde magique

des créatures
(Elena Chmelová)
1994 – Katarína Ševellová
-Šuteková:
Martinko Kinkaš
(Božena Němcová)
1996 – Jana Kiselová-Siteková:
Adam a Eva
(Ondrej Sliacky)
1998 – Olga Bajusová:
Slnkové dievčatko
(Mária Ďuričková)
2000 – Svetozár Mydlo:
Osmijanko rozpráva
8x8=64 nových
rozprávok (Krista Bendová)
2002 – Peter Cpin:
Cibulkove dobrodružstvá
(Gianni Rodari)

Za preklad

- 1978 – Miroslav Válek: Pán
Malilínček a veľryba
(Julian Tuwim)
- 1980 – Mária Ďuríčková:
Krása nevídaná
(zost. M. Ďuríčková)
- 1984 – Hana Ferková:
Snehulienka
a iné rozprávky
(Richard Bamberger)
- 1992 – Peter Čačko: Päť prípa-
dov detektíva Konôpku
(Janusz Domagalik)
- 1994 – Perla Bžochová:
Včielka Maja
(Wilhelm Bonsels)
- 1998 – Elena Flašková:
Tistou so zázračnými
prstami
(Maurice Druon)
- 2000 – Oľga Kralovičová:
Nápady tetky Vševedky
(Betty MacDonald)
- 2002 – Mária Gálová:
Malý hrdina
(Jules Verne)

Medzinárodný deň detskej knihy
International Children's Book Day
Journée internationale du livre pour enfants
Международный день детской книги
Internationaler Kinderbuchtag
Día internacional del libro infantil

Plagát Dušana Kállaya k Medzinárodnému dňu detskej knihy 1986

„DETI A KNIHY – VÝZVA CELÉMU SVETU“

(Slovenská sekcia IBBY k 50. výročiu
Medzinárodnej únie pre detskú knihu)

Deti a knihy. Dieťa s knihou. Moment hodný vyobrazenia. Mnoho slávnych umelcov či vedcov sa dalo „zvečniť“ s knihou v ruke. Namalovali ich olejom, vytesali do mramoru, odliali do bronzu. Je však toto spojenie človek – kniha naozaj večné? Možno práve táto obava viedla organizátorov 28. kongresu IBBY, Medzinárodnej únie pre detskú knihu k tomu, aby sa jej jubilejný, päťdesiaty rok existencie niesol v znamení výzvy „Deti a knihy – výzva celému svetu“.

Odstupom času je nám jasné, prečo v rokoch tesne po druhej svetovej vojne vyústala potreba založenia medzinárodnej organizácie s cieľom podporovať svet literatúry pre deti a mládež. Vtedajší vojnový svet totiž namiesto kníh vtisol deťom Európy do rúk utrpenie, bolesť i smrť. Je však existencia takejto organizácie potrebná i v našom čase a priestore?

Slovenská sekcia IBBY je súčasťou „velkej rodiny“ vyše šiestich desiatok krajín, v ktorých sa odborníci v oblasti literatúry pre deti snažia o jej ďalší rozvoj. Snažia sa o to, aby spojenie dieťa – kniha neprestalo „fungovať“, aby knihu v rukách detí úplne nevytlačil joystick, počítačová myš, či nebudaj injekčná striekačka s drogou. Samozrejme, že súčasná situácia vo svete je úplne iná ako tá, v ktorej IBBY vznikala. Spisovatelia, ilustrátori, vydavatelia, teoretici i knižniční pracovníci sú však i teraz dennodenne vystavení „boju o prežitie“. Reálnu vojnu nabraďila vojna o trh, financie, boj s nezaujmom spoločnosti. Preto je existencia Slovenskej sekcie IBBY, ktorá našla svoju „strechu nad hlavou“ v BIBIANE, medzinárodnom dome umenia pre deti, neobyčajne významná, i keď nedisponuje veľkým členským zázemím, či finančnými zdrojmi. Organizovaním každoročných stretnutí autorov a čitateľov v rámci Dní detskej knihy, participáciou na prestížnych cenách za tvorbu v oblasti literatúry pre deti a mládež (cena Trojruža a Cena Ludovíta Fullu), či vydávaním jedinečnej revue o umení pre deti – BIBIANY, má v kultúrnom kontexte Slovenska nezastupiteľné miesto.

Tvorba, ktorá formuje estetické i etické rozmery nových generácií totiž v civilizovanej spoločnosti nesmie stáť na okraji. Jej hodnoty i „pabodnoty“ musia byť pomenované, umelci, ktorí sa jej venovali, nesmú byť